

Gårdlokummer, Krystalgade 5, 1172 København K

Fredningsforslaget omfatter:

Gårdlokummer fra 1915, bro- og chausséstensbelægningen og gårdrummet i sin helhed.
Forslag til udvidelse af bygningsfredning vedr. forhus og sidehus, Krystalgade 5

Forslagsstiller:

Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur på vegne af Københavns Bymuseum

Indholdsfortegnelse:

Begrundelse for forslaget
Baggrunden for forslaget
Beskrivelse
Oprindelig og ændringer
Bygningshistorie
Vedligeholdelsesstand
Kommune/Bydels-atlas
Identifikation
Kilder
Bilag: Fotos, kort og tegninger.

Begrundelse for fredningsforslaget:

Da vandklosettet blev indført i Danmark i sidste halvdel af 1800-tallet, blev det placeret i gården. Det var endnu ikke muligt at føre rør op i etageejendommene, og man var da også allerede vant til at skulle i gården på de tidligere lokummer. Datidens gårdrum var ikke som i dag grønne frirum, men tilbygget med baghuse og sidehuse, som ofte var arbejdsplads for mange, samt lokummer. I dag er næsten alle disse gårdmiljøer saneret og netop omdannet til grønne frirum, dog er Krystalgade 5 en undtagelse. Forhus og sidehus er fredet, og en fredning af lokummerne vil medvirke til en bevaring af det samlede gårdmiljø. Hertil bør det også nævnes, at ejeren stiller sig positivt for en fredningsudvidelse.

Baggrund:

Foruden at komplettere den eksisterende fredning af for- og sidehus vil en fredning af gårdlokkerne tilføre det fredede bygningsmiljø et kulturhistorisk interessant element. En udvidelse af fredningen vil være med til at sikre, at en strukturel og nuanceret helhed bliver bevaret for eftertiden.

Beskrivelse:

Tre sammenhængende gårdlokummer bygget i forlængelse af det fredede sidehus, det ene muligvis stadig funktionsdygtigt. Over lokummerne er der indrettet et dueslag.
Fundamentet er støbt, selve bygningen er opført i træ og beklædt med brunmalede brædder. Taget har ensidig hældning, og er dækket med tagpap. Dørene er sidehængslede, låse og håndtag ser ud til at være blevet fornyet i lokummernes levetid. Over dørene er en række vinduer, kun det midterste har stadig glas. Dueslaget der er placeret over lokummerne, er ganske simpelt. Dets ventilationshuller er skåret ud sådan, at de har en klar reference til den klassiske kanelurer.
Gårdrummet er belagt med brosten, som antages at være de oprindelige. Foran lokummerne er der chaussésten,

og i resten af gården brosten hvilket giver en god effekt. Belægningen foreslås fredet sammen med lokummerne, sådan at mest muligt af denne unikke helhed bliver sikret.

Oprindelighed og ændringer:

To af toiletterne er nedlagt og bruges i dag til opbevaring.

Bygningshistorie:

I 1915 opførtes der en bygning med 3 enkelte gårdvandklosetter i gården til Krystalgade 5 som afløser for en ældre retiradebygning. På dette tidspunkt arbejdede der ca. 20 personer i baghusets og sidehusets værksteder, som sammen med beboerne i forhuset brugte de 3 lokummer. I 1923 blev der dog givet tilladelse til installation af vandklosetter i lejlighederne i Krystalgade 5. I 1978 ansøgte der om tilladelse til nedrivning af lokummerne i forbindelse med, at et sidehuset blev nedrevet. På trods af dette er lokummerne stadig bevaret. I 1993 blev to af klosetterne dog nedlagt, men da der stadig var en lejer i et af værkstederne, der brugte lokummerne, blev det ene kloset bevaret, og er så vidt vides stadig funktionsdygtigt. De to lokummer med nedlagte klosetter bliver i dag brugt til opbevaring.

Over lokummerne er der indbygget et dueslag. Selv om man boede i byen, var det på denne måde muligt at holde husdyr og derved supplere husholdningen enten gennem at sælge duerne på torvet eller lade dem indgå direkte i egen husholdning.

Hertil hører også fortællingen om Krystalgades navn. Oprindeligt hed gaden egentlig Skidenstræde. I 1818, på beboernes initiativ, blev navnet ændret, så de ikke længere skulle være flove over at sige, hvor de boede. De mente ikke, at denne gade var mere skiden, end alle de andre smalle stræder i København. Her må vi huske på, at lokummer ikke var udbredte, så byens rendestene har været fyldt op med alskens uhumskheder. Det nye navn Krystalgade var knyttet til noget fint og rent, og lokummerne i Krystalgade 5 har på sin vis også deltaget i rengøringen af gaden.

Vedligeholdelsesstand:

Lokummerne trænger til istandsættelse.

Kommuneatlas:

Bydelsatlas Indre By/Christianshavn. Der står intet konkret om Krystalgade 5, men middelalderbyen har sit eget afsnit i delen om bebyggelsesmønstre.

Her bliver der gjort opmærksom på, at man i årene efter 2. Verdenskrig var knap så begejstret for den tætte og dårligt vedligeholdte bydel. Men også at de fleste nu har fået øjnene op for det tætte bymiljøes charme og dets fortælleverdi.

Gårdlokummerne må i allerhøjeste grad anses for at have en folkelig historie at berette, så en sikring af dem er derfor en sikring af et lille stykke bygningskultur og danmarkshistorie, som tidligere har været ganske udbredt, men nu er ved at forsvinde.

Identifikation:

Matr. nr. 51, Klædebo Kvt.

Kommune: Københavns Kommune

Ejerforhold: A/B Børge Olsen

Kilder:

www.ois.dk

Københavns Bymuseum: www.bymuseum.dk

